

Nota van Antwoord zienswijzen
Startvergunning Made I – 79191

17-11-2020

1			Gebiedsbeperking en financiële zekerheid
1a	0001	Zienswijze	Indiener constateert dat KGG de startvergunning alleen vergunt voor de winning, terwijl de aanvraag ook is gedaan voor opsporing. Indiener verzoekt KGG om <i>opsporing</i> toe te voegen aan artikel 1.
		Antwoord	In reactie op deze zienswijze, merkt de staatssecretaris op dat het hier gaat om een abusievelijke verschrijving. Er is geen reden om de startvergunning enkel voor de winning van aardwarmte te verlenen. Bovendien is, om winning mogelijk te maken, eerst opsporing nodig. Daarom voegt de staatssecretaris 'opsporing' toe aan artikel 1 van het besluit.
1b	0001	Zienswijze	De vergunde coördinaten in tabel 4 (idem dito voor tabel 1 op p.5) komen uit het TNO pre-advies dat op 11 december 2024 met aanvrager is gedeeld. Op 12 december heeft aanvrager echter nieuwe coördinaten ingediend in een geactualiseerde versie van de aanvraag, als reactie op het pre-advies. Indiener constateert dat de momenteel vergunde coördinaten onjuist zijn en verzoekt KGG de coördinaten aan te passen zodat deze overeenkomen met de laatst aangevraagde.
		Antwoord	In reactie op deze zienswijze, merkt de staatssecretaris op dat het hier gaat om een abusievelijke verschrijving. Tabel 4 en tabel 1 zullen worden aangepast.
		Conclusie	De ingediende zienswijzen gaven aanleiding om het besluit met betrekking tot het onderdeel 'Gebiedsbeperking en financiële zekerheid' inhoudelijk te wijzigen ten opzichte van het ontwerpbesluit. Het besluit is aangepast.

2			Bodembeweging en veiligheid
2a	0002	Zienswijze	Is de minister op de hoogte van de risico en gevaren van de aardwarmtewinning in het gebied Plukmade?
		Antwoord	De staatssecretaris is op de hoogte van de risico's die spelen bij de opsporing en winning van aardwarmte, maar deelt de mening van indiener dat de opsporing en winning tot gevaar kan leiden, niet. Na beoordeling van de ingediende aanvraag en de hierop uitgebrachte adviezen, concludeert de staatssecretaris dat de winning van aardwarmte door GPM binnen de startvergunning Made I op een veilige en verantwoorde manier kan plaatsvinden. De staatssecretaris merkt op dat eventuele risico's van de winning van aardwarmte zijn beoordeeld op basis van de aanvraag en de ingediende adviezen. Hierbij is het risico op bodemtrilling en bodemdaling en -stijging beoordeeld. Op basis van de adviezen concludeert de staatssecretaris dat er geen significante bodemdaling of bodemstijging zal plaatsvinden door de productie van warmte en koude door GPM. Indien bodembeweging plaatsvindt door de afkoeling van het reservoir voor de duur van de startvergunning zal deze niet meetbaar zijn. Daarnaast concludeert de staatssecretaris op grond van het advies van TNO en SodM dat de voorgenomen winning van het systeem aan de veiligheidsnorm voldoet. Er wordt voldaan aan het persoonlijk risico van maximaal 1 op de 100.000 per jaar.

2			Bodembeweging en veiligheid
		Conclusie	De ingediende zienswijzen gaven geen aanleiding om het besluit met betrekking tot het onderdeel 'bodembeweging en veiligheid' inhoudelijk te wijzigen ten opzichte van het ontwerpbesluit.

3			Planmatige ontwikkeling en beheer
3a	0003 0004 0005	Zienswijze	De locatie is gelegen in de nabijheid van een breuklijn. Voorkomen moet worden dat de doubletten aan weerszijde van de breuklijn worden aangebracht en/of door de breuklijn worden geboord (pagina 11). Indieners vinden dat dit onderdeel onvoldoende wordt geborgd in de vergunning. Indieners verzoeken om hier duidelijker op in te gaan in de overwegingen en aan te geven op welke wijze dit onderdeel geborgd gaat worden.
		Antwoord	De staatssecretaris constateert dat de adviezen met betrekking tot de risico's op bodembeweging en gevolgen voor het milieu, zijn gebaseerd op de actuele puttrajecten zoals omschreven in de aanvraag startvergunning. Op basis van deze adviezen, constateert de staatssecretaris dat de opsporing en winning van aardwarmte veilig en verantwoord kan plaatsvinden. In reactie op deze zienswijze, merkt de staatssecretaris op dat de precieze oppervlaktelocatie buiten het toetsingskader van de Mijnbouwwet voor de startvergunning valt. Tijdens de beoordeling van het werkprogramma voor de boring toetst SodM de precieze boorlocatie. Daarom neem ik geen voorschrift op gaande over boortraject/locatiekeuze. Tot slot merkt de staatssecretaris op dat SodM heeft geadviseerd, dat GPM middels een interferentietest dient aan te tonen dat er drukcommunicatie bestaat tussen de productie- en injectieput. Op grond van dit advies is hierover een voorschrift opgenomen in de vergunning, - waarmee GPM een interferentietest dient uit voeren en aan toont dat het aardwarmtesysteem gebalanceerd is en blijft. GPM legt de resultaten van deze onderzoeken en testen ter goedkeuring voor bij SodM en zendt een afschrift naar de staatssecretaris.
		Conclusie	De ingediende zienswijzen gaven geen aanleiding om het besluit met betrekking tot het onderdeel 'Planmatige ontwikkeling en beheer' inhoudelijk te wijzigen ten opzichte van het ontwerpbesluit.

4			Gevolgen voor het milieu
4a	0001	Zienswijze	Artikel 3.2. Indiener constateert dat de term <i>injectieverschildruk</i> in relatie tot de 0,135 bar/m gradiënt onjuist is. Aangevraagd is een injectieverschildruk van 58,5 bar op top reservoirniveau. Met de vergunde injectieverschildruk gradiënt is op top reservoirniveau 234 bar overdruk vergund. Indiener verzoekt KGG de terminologie aan te passen van <i>injectieverschildruk</i> naar <i>injectiedruk</i> .
		Antwoord	In reactie op deze zienswijze, merkt de staatssecretaris op dat het hier gaat om een abusievelijke verschrijving. De formulering van dit artikel zal worden aangepast in lijn met de beoordeling in paragraaf 4.4.
4b	0001	Zienswijze	Artikel 7.1, eerste lid. Indiener constateert dat KGG alleen de continue toepassing van hulpstoffen heeft vergund. Indiener acht dit logisch, aangezien deze toepassing integraal onderdeel uitmaakt van de winning, en incidentele toepassing niet. Dit wordt echter niet toegelicht in de overwegingen van het besluit. Indiener verzoekt KGG om de weigering van het vergunnen van incidentele hulpstoffen deugdelijk te motiveren. Daarnaast constateert indiener dat in tabel 2 ook incidentele hulpstoffen worden genoemd. Het is niet duidelijk waarom deze stoffen in de tabel zijn opgenomen als in de tekst van het artikel alleen continue hulpstoffen worden vergund. Daarom verzoekt indiener om de tabel 2 in artikel 7.1 aan te passen zodat deze alleen continue hulpstoffen bevat. Voorts constateert indiener dat de tabel in artikel 7.1 moeilijk leesbaar is. Indiener verzoekt de tabel leesbaar te maken.
		Antwoord	In reactie op deze zienswijze, constateert de staatssecretaris dat de continue toepassing van mijnbouwhulpstoffen onderdeel uitmaakt van de wijze van winning, en zodoende opgenomen dient te worden in het besluit op de aanvraag startvergunning. De beoordeling van paragraaf 4.4 en het dictum zijn aangepast op dit punt.

4c	0003 0004 0005	Zienswijze	In de ontwerp Startvergunning is alleen algemene informatie opgenomen over de hulpstoffen die worden gebruikt. Op pagina 20 wordt een opsomming gegeven van het gebruik van hulpstoffen. Echter, het is niet duidelijk welke stoffen worden aangevraagd. Uit de voorschriften blijkt dat alleen de continue hulpstoffen worden vergund (deze zijn voor de aangevraagde fase ook alleen maar nodig). Naar aanleiding van de opgenomen tabel en voorschriften verzoeken indieners de volgende zaken aan te vullen dan wel te wijzigen: • De informatie uit deze aanvraag komt niet overeen met de informatie uit de MBA startvergunning. Indieners verzoeken beide op elkaar af te stemmen en eventueel, waar nodig, de MBA vergunning hierop aan te passen. • Laat initiatiefnemer concreter aangeven welke stoffen worden aangevraagd (denk hierbij aan de chemische formule volgens het chemiekaartenboek of veiligheidsinformatiebladen en het CAS nummer) en vermijd woorden als 'zoals' en 'TBD' in de aanvraag. • Mocht het (nog) niet mogelijk zijn om concreter de benodigde stoffen te benoemen, verzoeken indieners om de meldingsplicht te vervangen door een instemmingsplicht van het bevoegd gezag. Deze wijziging zorgt ervoor dat vergunninghouder pas kan starten met het toepassen van de stoffen nadat het bevoegd gezag heeft ingestemd met de stof en de verbruikte hoeveelheid en concentratie. • Benoem ook maximaal te gebruiken hoeveelheden in liter of kuub, naast de concentraties in ppm. • In de tabel wordt gesproken over het incidenteel gebruik (echter wel 15,5 IBC per jaar) van biocide. In de vergunning voor de MBA wordt deze stof niet benoemd/aangevraagd (zie pagina 23 van de MBA vergunning). Wij willen KGG erop wijzen dat het genoemde biocide Glutaaraldehyde op de Nederlandse lijst van Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS) staat. Uit informatie van de aanvrager kunnen we opmaken dat deze stof pas in een later stadium zal worden toegepast. Wij verzoeken om het gebruik van deze stof nog niet te vergunnen. Indien deze in het vervolgtraject wordt aangevraagd verzoeken wij om aan te sluiten bij paragraaf 5.4.3 van het Bal (voorschriften ter minimalisatie en zoveel mogelijk vermijden van ZZS stoffen). • In het overzicht wordt ook over de stof HCR gesproken. Wat is HCR (potentieel gebruikt zuur)? Deze stof is ons niet bekend. Vandaar ook dat het van belang is dat van stoffen bijvoorbeeld het CAS-nummer wordt vermeld om onduidelijkheid te voorkomen.
----	----------------------	------------	--

		Antwoord	In reactie op deze zienswijze, constateert de staatssecretaris dat indiener stelt dat de informatie uit de 'aanvraag' niet overeenkomt met de informatie uit de 'MBA startvergunning' en dat deze in overeenstemming gebracht dienen te worden. De staatssecretaris erkent dat chemische stoffen veilig en zorgvuldig gebruikt dienen te worden bij de wijze van winning. De staatssecretaris merkt echter op dat enkel de continue toepassing van mijnbouwhulpstoffen onderdeel uitmaakt van de wijze van winning, en zodoende opgenomen dient te worden in het besluit op de aanvraag startvergunning. Zowel de opslag als het incidenteel gebruik van chemische stoffen maken geen onderdeel uit van de wijze van winning in het kader van de startvergunning. De beoordeling van een zorgvuldige opslag en bijbehorende registratie, zoals veiligheidsinformatiebladen en CAS nummers, wordt gedaan in het kader van de omgevingsvergunning voor milieubelastende activiteiten. Daarom wordt ook de voorgestelde vervanging van een meldingsplicht door een instemmingsplicht niet nodig geacht. Het gebruik van chemische stoffen is verder geregeld middels de Europese verordening REACH. Indiener noemt specifiek het gebruik van biociden. De staatssecretaris wijst erop dat het voorhanden hebben en toepassen van biociden nadrukkelijk is geregeld met de Wet gewasbeschermingsmiddelen en biociden. Biociden zijn voorzien van zogenoemde wettelijke gebruiksvoorschriften waarvan niet mag worden afgeweken. Daartoe acht de staatssecretaris het niet nodig regelgeving omtrent het gebruik van biociden in een vergunning op te nemen. De staatssecretaris merkt daarentegen op dat de gegevens in tabel 2 en de tekst van artikel 7 uit het dictum elkaar tegenspreken. De beoordeling van paragraaf 4.4 en het dictum zijn daarom aangepast, zodat deze in overeenstemming zijn met elkaar. Ten aanzien van het verzoek om hoeveelheden uitsluitend in liter of m3 op te nemen, wordt overwogen dat ppm een gebruikelijke term is in relatie tot procesvoering of milieubeoordeling. Voor zover relevant worden toegestane hoeveelheden zoveel als mogelijk begrensd.
4d	0003 0004 0005	Zienswijze	In de overwegingen wordt informatie gegeven over de te verwachten hoeveelheid gas in het formatiewater. Tevens wordt aangegeven dat het gas wordt ontgast en in een ketel wordt omgezet in warmte. Indieners willen KGG erop wijzen dat tot op heden nog geen ketel is vergund. Via de aanvrager hebben indieners begrepen dat het nog niet helemaal duidelijk is op welke wijze het gas verwerkt gaat worden (zelf verbranden, extern verbranden of terug pompen met het formatie water). Indieners verzoeken daarom om dit deel uit deze vergunning te halen dan wel duidelijk te vermelden dat aanvrager hier bij een vervolgprocedure nog aanvullende informatie over moet geven.

		Antwoord	In reactie op bovenstaande zienswijze, merkt de staatssecretaris op dat vergunninghouder overeenkomstig de startvergunning dient te handelen. In het advies van SodM wordt benoemd dat SodM geen aanleiding ziet voor een bezwaar betreffende de bijvangst bij de winning. De hoeveelheid en de behandeling van de bijvangst is conform de afspraken. Zodoende is er geen aanleiding om hierover voorschriften op te nemen in het besluit, maar het onderwerp is toegevoegd aan de beoordeling op dit thema. Indien er voor het verwerken van het formatiegas andere vergunningen dan mijnbouwvergunningen nodig zijn, dient de vergunninghouder deze verleend te hebben voordat de ontgassingsactiviteiten aanvangen.
		Conclusie	De ingediende zienswijzen gaven aanleiding om het besluit met betrekking tot het onderdeel 'Gevolgen voor het milieu' inhoudelijk te wijzigen ten opzichte van het ontwerpbesluit. Het besluit is aangepast.

5			Afzet van warmte
		Conclusie	Er zijn geen zienswijzen ingediend met betrekking tot de afzet van warmte. Er is daarom geen aanleiding om het met betrekking tot het onderdeel afzet van warmte inhoudelijk te wijzigen ten opzichte van het ontwerpbesluit.

6			Financiële mogelijkheden
6a	0002	Zienswijze	In het ontwerpbesluit startvergunning Made I wordt gesteld dat de vergunninghouder aardwarmte aansprakelijk is voor eventuele schade die ontstaat door uitstroming van delfstoffen als gevolg van het niet beheersen van de ondergrondse natuurkrachten of door beweging van de bodem als gevolg van de aanleg of de exploitatie van een Mijnbouwwerk. De door GPM aangeleverde documenten over haar financiële mogelijkheden zijn vanwege de vertrouwelijkheid in het besluit niet inhoudelijk beschreven en getoetst. Zowel SodM als de Mijnraad plaatsen hier kanttekeningen bij. De Mijnraad is zelfs 'van oordeel dat alle aandeelhouders verantwoordelijkheid zouden moeten dragen, mogelijk door deze mede-vergunninghouder te laten worden, zodat een betere afdekking van de financiële risico's is gegarandeerd.' De minister heeft kennis genomen van deze adviezen en desondanks besloten dat de niet in het document genoemd financiële constructie geen aanleiding is tot wijziging of afwijzing van de aanvraag. Is de minister bereid om bij de vergunningverlening van de aardwarmtewinning de toezegging te doen dat indien de vergunninghouder niet in staat is deze kosten te dragen, hij namens de overheid de gedupeerden - bewoners van het omliggende glastuinbouwgebied — ruimhartig financieel zal compenseren bij geleden schade aan woningen en andere panden? Is de minister bereid om jarenlange juridische, ambtelijke en bureaucratische procedures te voorkomen indien gedupeerden benadeeld worden door de aardwarmtewinning, maar adequaat de gedupeerden bij te staan?
		Antwoord	Ten eerste merkt de minister in reactie op deze zienswijze op dat de stelling dat de door GPM aangeleverde documenten over haar financiële mogelijkheden vanwege de vertrouwelijkheid niet inhoudelijk zijn getoetst, niet klopt. De financiële situatie van GPM is wel degelijk inhoudelijk getoetst, maar vanwege de vertrouwelijkheid van de ingediende documenten zijn deze niet inhoudelijk toegelicht het besluit. Vooropgesteld wordt dat er geen schade als gevolg van de mijnbouwactiviteiten van GPM wordt verwacht. Over de wettelijke aansprakelijkheid voor schade bij mijnbouwactiviteiten, is in het besluit een passage opgenomen die stelt dat aansprakelijkheid bij mijnbouwactiviteiten wettelijk is geregeld in het Burgerlijk Wetboek. Op grond van artikel 6:177, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek is de exploitant van een mijnbouwwerk risico-aansprakelijk. De exploitant – GPM – is daarmee aansprakelijk voor eventuele schade die ontstaat door uitstroming van delfstoffen als gevolg van het niet beheersen van de ondergrondse natuurkrachten of door beweging van de bodem als gevolg van de aanleg of de exploitatie van een mijnbouwwerk. De vergunninghouder is zodoende wettelijk verplicht om schades die ontstaan zijn door deze mijnbouwactiviteiten te vergoeden.
		Conclusie	De ingediende zienswijzen geven géén aanleiding om het besluit met betrekking tot het onderdeel financiële mogelijkheden inhoudelijk te wijzigen ten opzichte van het ontwerpbesluit

6			Financiële mogelijkheden
7			Overig
7a	0001	Zienswijze	Indiener constateert dat de overwegingen van het besluit verschillende foutmeldingen bevatten m.b.t. kruisverwijzingen waardoor de motivatie niet eenvoudig te achterhalen is. Indiener verzoekt KGG om de verwijzingen te corrigeren.
		Antwoord	In reactie op deze zienswijze merkt de minister op dat de foutmeldingen in het besluit zijn opgelost.
7b	0001	Zienswijze	Indiener constateert dat de informatie in hoofdstuk 1 van de overwegingen niet in overeenstemming is met de laatste versie van de aanvraag. De door KGG genoemde injectietemperatuur en injectieverschilddruk zijn later door indiener aangepast, waardoor de door KGG genoemde gegevens achterhaald zijn. Indiener verzoekt KGG dit hoofdstuk in overeenstemming te brengen met hetgeen laatstelijk is aangevraagd.
		Antwoord	In reactie op deze zienswijze, merkt de minister op dat het hier gaat om een abusievelijke verschrijving. De formulering van de aangevraagde productieparameters is aangepast in hoofdstuk 1.
		Conclusie	De ingediende zienswijzen geven géén aanleiding om het besluit met betrekking tot overige aspecten inhoudelijk te wijzigen ten opzichte van het ontwerpbesluit.